

Правни аспекти заштите страних директних инвестиција

УДК 339.727.22:34
339.732

І УВОД

Држава има суверено овлашћење да законским и подзаконским актима регулише област страних инвестиција на својој територији. При томе она мора поштовати своје међународне обавезе, уз право на самостално испољавање сопствене економске политике о већем или мањем степену отворености или затворености домаће привреде према страном капиталу. Држава својом законодавном делатношћу може стварати повољну, мање повољну или неповољну климу за стране инвестиције, као и за кретање капитала са обе стране сопствених граница.

Са друге стране, национални формалноправни оквири режима пријема и заштите страних директних инвестиција (Foreign Direct Investment- ФДИ) морају одговарати одређеном нивоу достигнутог међународног стандарда, који респектује интересе самих улагача, затим државе извознице и коначно државе увознице капитала. Предмет међународне регулативе се, примарно, односи на област правне заштите, гаранција и осигурања инвестиција. У тој материји су од посебног значаја важеће међународне конвенције.

Првобитна руководна идеја развијених држава из тзв. периода “међународног права цивилизованих народа”, почивала је на становишту да је недопустиво наносити штету имовини странаца.

¹ Декан Правног факултета у Нишу

Међутим, после Другог светског рата је дошло до процеса експропријације и национализације имовинских добара страних лица у земљама Централне и Источне Европе, СССР-у, Мексику, као и у земљама у развоју, после њихове деколонизације. На међународном плану, посебно у Повељи о економским правима и обавезама држава из 1974. године, признато је право држава на национализацију и експропријацију имовинских добара страних лица, уз одговарајућу и правичну компензацију. Реализација овог права не сме имати дискриминаторна обележја, а предузете мере не могу имати конфискациону природу. Уколико је њихово спровођење изузетно неопходно, оно се мора заснивати на адекватној и реалној компензационој вредности.

Питање примене унутрашњег, националног, права не тиче се само пријема и заштите страних инвестиција, већ се оно протеже и на подручје пружања гаранција инвестицијама, као и њиховог осигурања. Та проблематика је предмет формалноправног оквира кога обезбеђују и дефинишу држава извозница инвестиција и рецептивна земља. Гаранције и осигурање инвестиција се, у првом реду, односе на обезбеђење од штетних финансијских последица које могу проистећи наступањем неких видова ризика, као што су: национализација; експропријација; ограничења или забрана конвертовања и трансфера финансијских средстава; немогућност репатријације припадајуће имовине; ризици унутрашњих немира; војних дејстава; једнострано раскид постојећих међудржавних инвестиционих споразума и тд.

Систем гаранција и осигурања се најчешће састоји из закључивања уговора о гаранцији између инвеститора и овлашћене државне организације (специјализованих фондова, агенција и сл.). Овај вид гаранција функционише уколико између државе у којој се налази седиште инвеститора (*business of place*) и рецептивне земље постоји споразум о подстицају и заштити страних улагања. Поред тога, постигнути су одређени резултати и

